

Munich Personal RePEc Archive

Complex legal relationship including individual labour relationship

,

(New Bulgarian University - Sofia)

2017

Online at <https://mpa.ub.uni-muenchen.de/112088/>
MPRA Paper No. 112088, posted 25 Feb 2022 06:57 UTC

КОМПЛЕКСНО ПРАВООТНОШЕНИЕ, В КОЕТО Е ВКЛЮЧЕНО ТРУДОВО ПРАВООТНОШЕНИЕ

доц. д-р Ивайло Стайков
департамент „Право” на НБУ
e-mail: istaikov@nbu.bg

Резюме: В статията се аргументира становището, че по отношение на държавния служител в правната действителност има комплексно правоотношение, което включва в себе си относително обособените служебно правоотношение и индивидуално трудово правоотношение. Обосновава се и тезата, че едноличните държавни органи, както и членовете на някои колективни държавни органи изпълняват длъжността си въз основа на индивидуално трудово правоотношение, което не е част от комплексно правоотношение, но възниква и съществува паралелно с друго правно-отраслово правоотношение.

Ключови думи: комплексно правоотношение, трудово правоотношение, трудово право, държавен служител, държавен орган, теория

COMPLEX LEGAL RELATIONSHIP INCLUDING INDIVIDUAL LABOUR RELATIONSHIP

Assoc. Prof. Dr. Ivaylo Staykov
Law Department, New Bulgarian University
istaikov@nbu.bg

Summary: In the paper the author holds the view that as regards public servants there is legally valid a complex legal relationship including two relatively distinct legal relationships. The author also holds the thesis that single-body State authorities as well as the members of some collective State authorities fulfil their functions on the basis of individual labour relationships, which are not part of complex legal relationships, but begin and exist in parallel to another relationship.

Key Words: Complex Legal Relationship, Labour Relationship, Labour Law, public servant, state authority, theory

1. В настоящото изложение се аргументира становището, че по отношение на държавните служители в правната действителност има комплексно правоотношение, което включва в себе си относително обособените служебно правоотношение и индивидуално трудово правоотношение. Въпросът за тази правна конструкция е повдигнат в българската трудовоправна теория от доц. Ванюшка Ангушева¹. Този проблем е част от по-общия и

---

¹ Вж. Ангушева, В. Разширяване на приложното поле на трудовото право чрез комплексни правоотношения. – В: *Актуални проблеми на трудовото и осигурителното право*. Т. IV. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2010, 42-46.

принципен въпрос за съотношението между предмета на правна уредба на Закона за държавния служител и предмета на правна уредба на Кодекса на труда; съотношението между индивидуалното трудово правоотношение и служебното правоотношение на държавния служител; за съотношението между трудовото право и правото на държавна служба. Също така се обосновава и тезата, че едноличните държавни органи, както и членовете на някои колективни държавни органи изпълняват длъжността си въз основа на индивидуално трудово правоотношение, което не е част от комплексно правоотношение, но възниква и съществува паралелно с друго правно-отраслово правоотношение².

2. Въпреки, че държавният служител при и по повод изпълнението на държавната служба е в служебно правоотношение между него и държавата (чл. 1 и чл. 2, ал. 1 ЗДСл), той е и в трудово правоотношение. Държавният служител като физическото лице престава работната си сила при и по повод изпълнението на държавната служба³. Трудовото правоотношение е най-адекватната правна форма, в която едно физическо лице предоставя работната си сила. Съгласно чл. 1, ал. 2 КТ отношенията при предоставяне на работна сила се уреждат само като трудови правоотношения⁴. Предоставянето (престирането) на работна сила е един от съществените и необходими елементи в доктриналното понятие за трудово правоотношение. Самото понятие „предоставяне на работна сила” е легално и се употребява нееднократно в Кодекса на труда (чл. 1, ал. 2, чл. 66, ал. 2, чл. 405а, ал. 1)⁵.

---

² Проблематиката, която се анализира, има предвид само и единствено индивидуалното трудово правоотношение, но по-долу в текста за краткост ще се използва понятието „трудова правоотношение”.

³ В чл. 2, ал. 1 ЗДСл е посочено, че „държавният служител е лице...”, като трябва да се разбира, че той е физическо лице, защото всички уредени в закона изисквания относно възникването, съдържанието и прекратяването на служебното правоотношение са относими само и единствено за физическото лице като правен субект.

⁴ Анализ на съдържанието и социално-правното предназначение на тази разпоредба вж. Василев, Ат. Трудово право. Бургас: Бургаски свободен университет, 1997, 13-14; Мръчков, В. – В: Мръчков, В., Кр. Средкова, Ат. Василев. *Коментар на Кодекса на труда*. 12. прер. и доп. изд. С.: Сиби, 2016, 24-27; от него: Трудово право. 9. прер. и доп. изд. С.: Сиби, 2015, 158-160; Договорът в трудовото право. С.: Сиби, 2010, 57-58; Средкова, Кр. Трудово право. Обща част. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2010, 14, 143-144.

⁵ Тези основни въпроси са изследвани отдавна в българската трудовоправна теория, но те не губят своята актуалност и днес. Вж. Радоилски, Л. Трудово право на Народна република България. С.: Наука и изкуство, 1957, 170; Василев, Ат. Трудово право, 113; Мръчков, В. Трудово право, 149-152; Средкова, Кр. Трудово право. Обща част, 143-144; Милованов, Кр. Трудов договор. Сключване, изменение, прекратяване. 2. прер. и доп. изд. С.: ИК „Труд и право”, 2008, 17-19; Мингов, Ем. За трудовото правоотношение и неговата правна уредба. – Съвременна право, 2003, № 2, 66-67; от него: За особеностите на индивидуалното трудово и на служебното правоотношение. – В: *Актуални проблеми на трудовото и осигурителното право*. Т. I. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2004, 101-103.

Обстоятелството, че държавният служител предоставя работната си сила при и по повод изпълнението на държавната служба⁶ има значение за характера и спецификата на трудовата му функция, но не влиза в противоречие с принципното положение по чл. 1, ал. 2 КТ. Във връзка с характера на трудовата функция на държавния служител, единственият извод от трудовоправно естество, е този, че това е служител от гледна точка на естеството на простиращия труд⁷.

3. Същата правна конструкция (трудовете правоотношение е част от сложно и комплексно правоотношение) има и при член-кооператора, който полага труд в производствена кооперация по смисъла на чл. 9, ал. 2 от Закона за кооперациите (вж. § 2 ДР на КТ)⁸. В случая членствено-кооперативното правоотношение между член-кооператора и производствената кооперация е сложно и комплексно, което освен трудовото правоотношение, съдържа и правоотношения от имуществен и организационен характер.

4. В българската трудовоправна литература се прави разграничение между трудовото правоотношение и служебното правоотношение, като авторите анализират различни правни отличия на двата вида правоотношения.

В университетския си курс по трудово право проф. Кр. Средкова разграничава трудовото правоотношение и служебното правоотношение, въпреки, че авторката посочва, че „трудова дейност се извършва и по служебно правоотношение...”. Разликите са очертани по отношение на непосредствения обект на правоотношенията; характера на

---

⁶ За понятията „държавна служба” и „държавен служител” след приемането на ЗДСл вж. Лазаров, К. Административно право. Обща част. С.: Феня, 2000, 65-69; Балабанова, Хр. Администрацията на изпълнителната власт в законодателството на Република България. С.: Албатрос, 2000, 14-22; Дерменджиев, Ив., Д. Костов, Д. Хрусанов. Административно право на Република България. Обща част. 4. изд. С.: Сиби, 2001, 130-141; Костов, Д. Държавна служба. С.: Сиби, 2002, 7-100.

⁷ За понятията „работник” и „служител” и за условното им разграничение вж. Радоилски, Л. Трудово право на..., 192; Мръчков, В. Трудово право, 185-186; от него: – В: *Коментар на Кодекса на труда*, 19; Средкова, Кр. Трудово право. Специална част. Дял I. Индивидуално трудово право. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2011, 28-29; Милованов, Кр. Трудов договор..., 33-34.

⁸ Вж. така Радоилски, Л. Трудово право на..., 183-184, 734-735; Таджер, В. Трудовото правоотношение в ТКЗС. – В: Год. Соф. унив., ЮФ. Т. 51. С., 1960, 25-27; от него: Гражданско право на НРБ. Обща част. Дял II. С.: Наука и изкуство, 1973, 125-126; Павлова, М. Гражданско право. Обща част. Т. I. С.: Софи-Р, 1995, 167-168; Мръчков, В. Приложимост на Кодекса на труда в производствените кооперации. – *Съвременен право*, 1995, № 2, 7-16; от него: Прилагане на Кодекса на труда към членовете-кооператори в производствените кооперации. – В: *Трудови отношения и държавна служба – 2000 г.* С.: ИК „Труд и право”, 2000, 470-476, но вж. същия автор в Мръчков, В. Договорът в трудовото право, 56 – „трудовете право се освободи от правоотношения, които са различни от трудовите: [...] от членствените правоотношения на член-кооператорите в производствените кооперации” и „с отделянето на правото на ... член-кооператорите в производствените кооперации от трудовото право и тяхното обособяване в самостоятелна отраслова законова уредба, [...] субектното приложно поле на трудовото право се стесни”; Милованов, Кр. Трудов договор..., 26, 32; Средкова, Кр. Трудово право. Обща част, 148.

правоотношенията (частен и публичен); осъществяването на правоотношенията само между техните страни или и насочеността им към трети лица⁹. Същата авторка на друго място разглежда два вида трудови правоотношения в зависимост от тяхната обособеност – самостоятелни трудови правоотношения и трудови правоотношения като част от сложни (комплексни) правоотношения, като сред вторите посочва и трудовите правоотношения в българската армия и в държавната администрация. Когато трудовото правоотношение е част от друго – сложно (комплексно) правоотношение, „в тези случаи полагането на труда е част от съдържанието на сложното правоотношение”. Специално е отбелязано, че „трудовото правоотношение, което възниква от избор, също обикновено е част от друго, сложно правоотношение – по осъществяване на управление (напр. ректор на висше училище), на държавна власт (напр. трудово правоотношение на народни представители) и т. н.”¹⁰. Като разглежда основанията за възникване на трудовото правоотношение, проф. Средкова включва сред тях „акт за назначаване на висша държавна длъжност”, като посочва за пример, че „трудовото правоотношение на дипломатическите представители, на заместник-министрите и др. възниква с акт на определен в Конституцията или в специален закон държавен орган”¹¹.

Според проф. Кр. Милованов различieto между трудовото и служебното правоотношение „не е в предмета на задълженията, а в особеното правно положение, което има държавният служител. И по служебното правоотношение се простира работната сила на държавния служител. Поради това и при служебното правоотношение съществуват въпросите на личното подчинение при изпълнение на служебните задължения, въпросите на работното време, почивките и отпуските, на заплащането на труда и т. н.”¹².

Във връзка със субектното приложно поле на съвременното трудово право, в своя систематичен курс по трудово право проф. В. Мръчков посочва, че „няколко съвременни административни закона „извадиха” от обсега на трудовото право цели категории служители и ги подчиниха на служебен административноправен режим, характерен за държавната служба и различен от трудовоправния”¹³. Като следствие на това, проф. Мръчков отграничава трудовото право като самостоятелен правен отрасъл от правото на държавна

---

⁹ Средкова, Кр. Трудово право. Специална част. Дял I..., 27.

¹⁰ Средкова, Кр. Трудово право. Обща част, 148-149.

¹¹ Средкова, Кр. Трудово право. Специална част. Дял I..., 20.

¹² Милованов, Кр. Трудов договор..., 21.

¹³ Мръчков, В. Трудово право, 31-32.

служба като клон от административното право¹⁴. Но по друг повод същият автор посочва за „използването на елементи от трудовия договор като модел за определяне на съдържанието на правоотношения, свързани с упражняването на трудова дейност, макар и тези правоотношения да не са трудови. [...] Независимо от основанието за възникването и съдържанието на трудовото правоотношение (трудова договор и др.), в основата на които стои съгласуване на волята на страните, и административния акт – при възникване на служебното правоотношение, и едните и другите съдържат в себе си прилагане на умствени и физически трудови усилия, т.е. упражняване на трудова дейност”¹⁵. Като приема, че „трудова и служебното (административното) правоотношение са две различни и несъвместими правоотношения в едно и също лице по едно и също време и с един и същ обект”, проф. Мръчков стига до извода, че „все пак трябва да се отчита обстоятелството, че държавният служител изпълнява служебните си задължения [...] по административното по правната си природа правоотношение с разход на умствени и физически усилия, които по своето човешко съдържание са жив труд и трудови усилия, еднакви или във всеки случай съпоставими с трудовите усилия на работника или служителя по трудовото правоотношение”¹⁶. По повод анализа на чл. 351, ал. 1 in fine КТ относно израза „и времето, през което лицето е работило като държавен служител” и за съотношението между трудов и служебен стаж, авторът отбелязва, че „това е признание, че изпълнението на задълженията по служебно правоотношение се извършва с разход на умствени и физически усилия, макар че се изпълняват различни по природата си правни задължения – трудови и служебни...”¹⁷.

Д-р М. Топалов при анализа на въпроса за „труд за друго по публично правоотношение”, посочва, че „държавният служител извършва трудова дейност... [...] Въпреки, че престои работна сила, държавният служител няма работодател. Истината е, че той работи за друго – за българската държава, но не по трудово правоотношение. [...] Това е чиновническо правоотношение. Страни по него са: държавата – в лицето на компетентен орган, и самият държавен служител. Това е едно вертикално властническо (публично) правоотношение”¹⁸.

---

¹⁴ Пак там, 55-57.

¹⁵ Мръчков, В. Договорът в трудовото право, 85-86.

¹⁶ Мръчков, В. Трудово право, бел. 3 под линия на с. 56 и бел. 2 под линия на с. 57.

¹⁷ Пак там, 711, 713-714.

¹⁸ Топалов, М. Работодателят като страна по индивидуалното трудово правоотношение. С.: Сиби, 1997, с. 28-29. Следва да се има предвид обстоятелството, че научният анализ е писан преди приемането на Закона за държавния служител и другите специални закони.

Професор Ем. Мингов също разграничава трудовото правоотношение от служебното правоотношение. Авторът определя трудът за друго, зависимият, несамостоятелният, наемният труд като основен белег на всяко трудово правоотношение. „Центърът, фокусът на правното регулиране, придаващ спецификата на трудовото правоотношение, е наемният труд. Отношенията, която се поражда във връзка с него, се регулират от трудовото право”¹⁹. Специално за правоотношенията на лицата по чл. 19а, ал. 1 ЗАдм., проф. Мингов посочва, че „по същността си това са *sui generis* отношения, установени със ЗАдм”²⁰. В по-ново свое научно изследване, проф. Мингов е на становище, че „в хипотезата на чл. 19а, ал. 1 ЗАдм законодателят изхожда от друго разбиране за характера на тези правоотношения – че това са особени административни правоотношения на лица, които са политически ангажирани и провеждат държавната политика на управляващата партия или мнозинство... [...] От друга страна, тези лица не са и лица на наемния труд. Те осъществяват изпълнително-разпоредителна (административна) дейност, а не продават своята работна сила. Те притежават властнически правомощия, позволяващи им да осъществяват тази изпълнително-разпоредителна дейност. Затова и правоотношенията, в които влизат не са трудови, а административни”²¹.

5. Необходимо е да се обърне внимание и на един друг аспект на тази трудовоправна проблематика.

Трудово е правоотношението и на президента на републиката, народните представители, министър-председателя, министрите, заместник-министрите, областните управители, кметовете на общини, членовете на някои колективни държавни органи. В качеството им на физически лица, те като еднолични органи или като членове на колективни органи в системата на държавното управление, престоират работна сила (в разговорен стил „ежедневно ходят на работа”) и като контрапрестация получават трудово възнаграждение. Обстоятелството, че наред с трудовото правоотношение съществува и друго като правно-отраслова принадлежност правоотношение – конституционно, административно и т. н., не променя направения правен извод²².

---

¹⁹ Мингов, Ем. За трудовото правоотношение и неговата правна уредба, 66-67; от него: За особеностите на индивидуалното трудово и на служебното правоотношение, 101-103.

²⁰ Мингов, Ем. За особеностите на индивидуалното трудово и на служебното правоотношение, 105.

²¹ Мингов, Ем. Още за характера на правоотношенията в съдебната власт. – В: *Юбилеен сборник, посветен на 80-годишнината на проф. д.ю.н. Васил Мръчков*. С.: ИК „Труд и право”, 2014, 178-179.

²² Тези въпроси съм изследвал подробно в Стайков, Ив. Трудовоправен статус на членовете на Съвета за електронни медии и сравнение с този на членовете на други колективни държавни органи. С.: Изд. „Авангард

Съгласно чл. 5, ал. 5 ЗДРОПБГДСРСБНА членовете на КРОПБГДСРСБНА (т. нар. Комисия за досиетата) осъществяват своята дейност по трудово правоотношение. Тази комисия е независим държавен колегиален орган, който се състои от девет членове, които се избират от Народното събрание (чл. 4, ал. 1 и чл. 5, ал. 1 ЗДРОПБГДСРСБНА). Същата е и правната уредба относно КЗЛД, която е независим колегиален и постоянно действащ държавен орган, и се състои от председател и четирима членове, които се избират от Народното събрание по предложение на Министерския съвет (чл. 7, ал. 1 и ал. 2 ЗЗЛД). Председателят и членовете на КЗЛД осъществяват своята дейност по трудово правоотношение (чл. 7, ал. 3 ЗЗЛД). Това са типични примери за изборно трудово правоотношение, което самият законодател изрично квалифицира като такова.

Националното бюро за правна помощ, което е независим държавен орган (чл. 6, ал. 3 ЗПрПм), се състои от петима членове – председател, заместник-председател и трима членове (чл. 11, ал. 1 ЗПрПм). Председателят и заместник-председателят на НБПП се назначават и освобождават със заповед на министър-председателя въз основа на решение на Министерския съвет (чл. 11, ал. 2 ЗПрПм). Съгласно чл. 15, ал. 1 ЗПрПм председателят и заместник-председателят на НБПП осъществяват своята дейност по трудово правоотношение и не могат да заемат друга длъжност по трудово или служебно правоотношение²³. И в този случай е налице изрична правна квалификация на правоотношението като трудово.

По отношение на някои еднолични държавни органи и членове на колегиални държавни органи законодателят не е така категоричен при квалификацията на тяхното правоотношение като трудово. Съгласно чл. 19а, ал. 1 ЗАдм министър-председателят, заместник министър-председателите, министрите, заместник-министрите, посочените в чл. 19, ал. 4 от закона еднолични органи и техните заместници и членове на колегиални органи, областните управители, заместник областните управители, кметовете на общини, на райони и на кметства, кметските наместници, заместник-кметовете на общини и на райони имат всички права по трудово правоотношение освен тези, които противоречат или са несъвместими с тяхното правно положение. Идентична като съдържание и замисъл е и разпоредбата на чл. 22д, ал. 1 ЗПУКИ, съгласно която председателят и членовете на КПУКИ

Прима”, 2016, 353 с.), вкл. трудовоправното положение на народния представител, както и това на някои от посочените по-долу в основния текст членове на някои колективни държавни органи.

²³ Останалите трима членове на НБПП се избират от Висшия адвокатски съвет (чл. 11, ал. 3 ЗПрПм) и не заемат длъжността по трудово правоотношение, и не получат трудово възнаграждение (арг. от чл. 15 ЗПрПм). Това е така, защото те са адвокати и като такива не могат да бъдат страна по трудово правоотношение.

(въпреки, че те са членове на колегиален орган по смисъла на чл. 19, ал. 4 ЗАдм и следователно чл. 19а, ал. 1 ЗАдм е приложим и за тях) имат всички права по трудово правоотношение освен тези, които противоречат или са несъвместими с тяхното правно положение. Същата е и използваната правна конструкция и по отношение на петимата членове на КРС (чл. 22, ал. 7 ЗЕС).

Приемам, че използваният от законодателя в тези разпоредби израз „имат всички права по трудово правоотношение“ следва да се тълкува като квалифициране на правоотношението на тези лица като трудово. Добавката „освен тези (отнася се до права – бел. моя, Ив. Ст.), които противоречат или са несъвместими с тяхното правно положение“ само и единствено подчертава, че това трудово правоотношение има някои особености. Но разлика в съдържанието, в т. ч. в субективните трудови права на работника или служителя, има във всяко трудово правоотношение. Това обстоятелство произтича от видовото деление на трудовото правоотношение – от това, на какво основание възниква (трудов договор, конкурс, избор, индивидуален административен акт); дали е срочно или безсрочно; каква е трудовата функция на работника или служителя (дали тя е ръководна или изпълнителска, както и дали има други специфики); лични качества на работника или служителя (пол, възраст, увреждане); вредност и тежест на работната среда, и др. Под понятието „правно положение“ по смисъла на цитираните законови разпоредби следва да се разбират тези особености на трудовото правоотношение на тези служители, които са свързани с основанието за възникването му, както и с характера на трудовата функция.

Видно е, че становището ми за характера на правоотношението на тези служители като трудово-правно, не е безспорно в правната литература. Научната дискуссия трябва да продължи.

В действителност всички посочени автори приемат, че и по служебното правоотношение или друго публично правоотношение, подобно на него (т.е. независимо дали се отнася за държавните служители по Закона за държавния служител или за тези по други специални закони) се простира работна сила, полага се зависим труд за другото, но в същото време прокарват разграничителна линия между това правоотношение и трудовото правоотношение. Крайният резултат от това теоретично положение е, че правната уредба на служебното правоотношение (правото на държавна служба) и сродните на него други публични правоотношения не се включват в предмета на правно регулиране на трудовото

право²⁴. Този резултат е преди всичко с теоретично значение (за правната наука по повод правно-отрасловото деление) и дидактически (за юридическото образование – в коя учебна дисциплина да се изучава тази проблематика), а не толкова правоприложно²⁵.

Тази проблематика е обсъждана и в мотивите на р. № 12 от 11 ноември 2010 г. на Конституционния съд по конст. дело № 15 от 2010 г., в което се приема, че „от един юридически факт – индивидуалния административен акт, възникват задължително две правоотношения – административно и трудово”²⁶.

6. Направеният анализ беше необходим за открояване на понятието „предоставяне на работна сила” и за неговото значение при цялостното осмисляне на съдържанието на разпоредбата на чл. 1, ал. 2 КТ. При държавните служители по Закона за държавния служител има комплексно правоотношение, което включва относително обособените в предметно отношение служебно правоотношение и трудово правоотношение. Това комплексно правоотношение има немалко специфики, както при неговото възникване, така и в неговото съдържание и прекратяване, вкл. и в аспекта на двете правоотношения, които се открояват в него. Членовете на колективните държавни органи и едноличните органи на изпълнителната власт по чл. 19а, ал. 1 ЗАдм изпълняват длъжността си въз основа на трудово правоотношение. То не е комплексно правоотношение, каквото има при служебното правоотношение на държавните служители по Закона за държавния служител или друго подобно на него публично правоотношение. Това трудово правоотношение възниква въз основа на специфични за него основания (избор и/или индивидуален административен акт) и също има немалко особености при неговото възникване, съдържание и прекратяване. Но всичко това показва видовото многообразие на трудовите правоотношения, които ежедневно възникват, съществуват и се прекратяват в правната действителност. От друга страна, видовото многообразие се отразява и върху изграждането на теоретичната конструкция на родовото понятие „индивидуално трудово правоотношение”.

---

²⁴ Вж. така Мръчков, В. Трудово право, 31-32, 55-57, 712 („през 1999 г. се прие ЗДСл и правото на държавна служба се отдели от трудовото право...”); от него: Договорът в трудовото право, 56 – „с отделянето на правото на държавна служба и на член-кооператорите в производствените кооперации от трудовото право и тяхното обособяване в самостоятелна отраслова законова уредба, [...] субектното приложно поле на трудовото право се стесни”.

²⁵ В този ред на мисли може да се постави началото на научна дискусия относно целесъобразността от включването в учебния курс по трудово право на отделна тематична единица „Регулиране на трудовите отношения на държавните служители” или това да се обособи като избираема учебна дисциплина под това наименование. Общественото и здравното осигуряване на държавните служители се изучава в курса по осигурително право.

²⁶ Вж. несъгласие по отношение на тези мотиви Мръчков, В. Трудово право, 56, бел. 3 под линия.

Библиография:

1. Ангушева, В. Разширяване на приложното поле на трудовото право чрез комплексни правоотношения. – В: *Актуални проблеми на трудовото и осигурителното право*. Том IV. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2010, с. 42-46.
2. Балабанова, Хр. Администрацията на изпълнителната власт в законодателството на Република България. С.: Албатрос, 2000.
3. Василев, Ат. Трудово право. Бургас: Бургаски свободен университет, 1997.
4. Дерменджиев, Ив., Д. Костов, Д. Хрусанов. Административно право на Република България. Обща част. 4. изд. С.: Сиби, 2001.
5. Костов, Д. Държавна служба. С.: Сиби, 2002.
6. Лазаров, К. Административно право. Обща част. С.: Феня, 2000.
7. Милованов, Кр. Трудов договор. Сключване, изменение, прекратяване. 2. прер. и доп. изд. С.: ИК „Труд и право”, 2008.
8. Мингов, Ем. За трудовото правоотношение и неговата правна уредба. – *Съвременно право*, 2003, № 2.
9. Мингов, Ем. За особеностите на индивидуалното трудово и на служебното правоотношение. – В: *Актуални проблеми на трудовото и осигурителното право*. Том I. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2004, с. 100-127.
10. Мингов, Ем. Още за характера на правоотношенията в съдебната власт. – В: *Юбилеен сборник, посветен на 80-годишнината на проф. д.ю.н. Васил Мръчков*. С.: ИК „Труд и право”, 2014, с. 175-202.
11. Мръчков, В. Приложимост на Кодекса на труда в производствените кооперации. – *Съвременно право*, 1995, № 2.
12. Мръчков, В. Прилагане на Кодекса на труда към членовете-кооператори в производствените кооперации. – В: *Трудови отношения и държавна служба – 2000 г.* С.: ИК „Труд и право”, 2000, с. 470-476.
13. Мръчков, В. Договорът в трудовото право. С.: Сиби, 2010.
14. Мръчков, В. Трудово право. 9. прер. и доп. изд. С.: Сиби, 2015.
15. Мръчков, В., Кр. Средкова, Ат. Василев. *Коментар на Кодекса на труда*. 12. прер. и доп. изд. С.: Сиби, 2016.
16. Павлова, М. Гражданско право. Обща част. Том I. С.: Софи-Р, 1995; Том II. С.: Софи-Р, 1996.
17. Радоилски, Л. Трудово право на Народна република България. С.: ДИ „Наука и изкуство”, 1957
18. Средкова, Кр. Трудово право. Обща част. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2010.
19. Средкова, Кр. Трудово право. Специална част. Дял I. Индивидуално трудово право. С.: УИ „Св. Кл. Охридски”, 2011.
20. Стайков, Ив. Трудовоправен статус на членовете на Съвета за електронни медии и сравнение с този на членовете на други колективни държавни органи. С.: Издателство „Авангард Прима”, 2016, 353 с.
21. Таджер, В. Трудовото правоотношение в ТКЗС. – В: *Годишник на Софийския университет*, Юрид. факултет. Том 51, С., 1960.
22. Таджер, В. Гражданско право на НРБ. Обща част. Дял I. С.: ДИ „Наука и изкуство”, 1972; Дял II. С.: ДИ „Наука и изкуство”, 1973.
23. Топалов, М. Работодателят като страна по индивидуалното трудово правоотношение. С.: Сиби, 1997.